

Martin Skrede

Ukraina: August 2021 - Februar 2022

Bruken av etterretningsinformasjon i det norske nyhetsbildet

Bacheloroppgave i Historie

Veileder: Karl Erik Haug

Mai 2023

Martin Skrede

Ukraina: August 2021 - Februar 2022

Bruken av etterretningsinformasjon i det norske
nyhetsbildet

Bacheloroppgave i Historie
Veileder: Karl Erik Haug
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for moderne samfunnshistorie

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
INNLEDNING	3
1.1 Presentasjon av problemstilling	3
1.2 Kilder og avgrensning	3
1.2.1 Kilder	3
1.2.2 Avgrensning	4
1.3 Metode	5
1.4 Tidligere forskning	5
1.5 Oppgavens struktur	6
HOVEDDEL	7
2.1. Etterretning og Ukrainakonflikten	7
2.1.1 Innføring i etterretningsteori og hva etterretning er	7
2.1.2 Innføring i Ukrainakonflikten	8
2.2 Formidlingen i media	9
2.2.1 Russland – Bjørnen i øst	9
2.2.2 Den offentlige etterretningen	10
2.2.3 Samtalene som ikke førte frem	16
2.2.4 En kampklar nabo	21
AVSLUTNING	29
3.1. Konklusjon	29
BIBLIOGRAFI	31
4.1 Primærkilder	31
4.2 Sekundærlitteratur	36

Sammendrag

Denne bacheloroppgaven har som mål å forklare hvordan det norske nyhetsbildet formidlet etterretningsinformasjonen i forkant av den russiske invasjonen av Ukraina 24. februar 2022. Den setter søkelys på NRK og VGs formidling i halvåret før krigen ved bruk av avisartikler. Det ses på forskjeller og likheter mellom disse avisartiklene i deres formidling av etterretningen, og hensikten med å dele denne informasjonen vil også bli sett på.

This bachelor thesis aims to explain how the Norwegian news media disseminated intelligence information ahead of the Russian invasion of Ukraine 24. February 2022. It focuses on NRK and VGs dissemination in the six months prior the war using newspaper articles. It looks at the differences and similarities between these articles in their dissemination of the intelligence, and the purpose of sharing this information will be looked at aswell.

INNLEDNING

1.1 Presentasjon av problemstilling

I denne oppgaven skal jeg ta for meg hvordan de norske mediene NRK og VG formidlet informasjonen som ble delt i media i forkant av den russiske invasjonen av Ukraina, 24. februar 2022. Aldri før har slik informasjon og etterretning blitt delt med offentligheten i den graden det ble i løpet av høsten og vinteren 2021/2022, men det betyr ikke at etterretning er et nytt fenomen. Etterretning er noe mennesker har drevet med siden menneskets start, det å kunne se hvilke kort motstanderen holder har vært helt avgjørende for å sikre at de riktige beslutningene blir tatt. Beslutninger må bli tatt på riktig tidspunkt av beslutningstakerne både militært og politisk. Dette kan være beslutninger som er med på å styrke alliansers -, landets – og folkets sikkerhet både internt og eksternt.

Etterretning er noe jeg fatter stor interesse for, og har derfor valgt å skrive min bacheloroppgave om mediedekningen av informasjonen og etterretningen som ble offentliggjort i forkant av den største krigen i Europa siden andre verdenskrig. I tillegg er denne krigen historisk skjellsettende, det kommer alltid til å være et før og et etter, og historien er ikke ferdig skrevet her.

1.2 Kilder og avgrensning

1.2.1 Kilder

Jeg har valgt å bruke avisartikler som primærkilder i denne oppgaven. Jeg har konsentrert meg om avisartikler publisert i VG og NRK i tidsperioden 24. august 2021 til 24. februar 2022. Grunnen til at jeg valgte kun to mediekkanaler var med tanke på å skrive en oppgave som hverken blir for overfladisk eller for vag. Grunnen til disse mediekanalene ble valgt er fordi at dette er de mest leste riksdekkende mediekanalene i Norge, og når dermed ut til størsteparten av Norges befolkning. Artikkene som ble valgt ut omhandler etterretningen som ble delt i offentligheten hovedsakelig av USA, NATO, Storbritannia og Ukraina.

VG-artikkene som er brukt er hovedsakelig hentet fra nasjonalbiblioteket og er papirutgaven av VG. Papirutgaver av aviser fører med seg noen begrensninger. Én begrensning er at noen nyhetssaker som finnes på nettutgaven, som for eksempel «løpende» nyheter, ikke er tatt med. Avisartikkene fra NRK er hentet på NRK.no, og er funnet gjennom systematiske søk og leting på nettsiden. Ettersom det ikke er noen måte å kategorisere søkene på nettsiden etter publiseringsdato kan det være noen av artikkene ikke er tatt med i oppgaven.

Selv om dette hadde vært tilfelle, er artiklene som er tatt med tilstrekkelige nok til å gjennomføre en analyse på hvordan etterretningen på forhånd av invasjonen ble delt i media. Artiklene jeg bruker i oppgaven tar for seg både artikler skrevet av journalister, lederartikler samt ekspertuttalelser.

Det er også brukt en rekke sekundærlitteratur i oppgaven, dette er litteratur som blant annet bøker, tidsskrifter og artikler. Fra sekundærlitteraturen har jeg hovedsakelig hentet enkelte deler eller avsnitt som var relevante for oppgaven.

I tillegg har jeg vært i kontakt med tidligere oberstløytnant Tormod Heier, professor i militær strategi og operasjoner og forskningsleder ved Stabsskolen, og fikk tilsendt boken «Krigen i Ukraina» som har blitt brukt i oppgaven. Jeg hadde også et Zoom-møte med oberstløytnant Palle Ydstebø, hovedlærer ved seksjon for landmakt ved krigsskolen. Av Ydstebø fikk jeg muntlig informasjon om den nedgraderte etterretningen gjort på forhånd av invasjonen, informasjon om hvordan og hva eksperter baserer sine uttalelser i media på, samt bøker og artikler som tar for seg etterretningsteori og Ukrainakrisen.

Ettersom hendelsen jeg skriver om i oppgaven tar for seg høsten og vinteren 2021/2022 så er mesteparten av kildene jeg bruker også fra denne tidsperioden, eller nyere. To av tekstene fra litteraturen jeg bruker er fra tidlig 2000-tallet, nærmere bestemt 2002 og 2010. Denne litteraturen tar for seg en definisjon av etterretning og etterretningsteori.

1.2.2 Avgrensning

Oppgavens tidsperiode har blitt avgrenset til halvåret før invasjonen, som vil si at jeg tar for meg perioden 24. august 2021 til 24. februar 2022. Dette er gjort for å forsøke å se hvordan etterretningen ble delt i de respektive avisene, hvordan intensiteten endret seg, samt å se forskjellen på hvordan etterretningen ble formidlet av avisene. Grunnen til avgrensningen er satt til halvåret før invasjonen er fordi det var i denne tidsperioden konflikten på den russisk/ukrainske grensen begynte å ta seg kraftig opp, som igjen førte til delingen av den vestlige etterretningen med offentligheten. Ettersom oppgaven ikke inneholder alle artiklene om utviklingen av konflikten eller ikke tar for seg alle norske avisers dekning, så vil ikke oppgaven inneholde hverken all informasjon om temaet eller annen europeiske dekning av temaet.

1.3 Metode

I oppgaven benytter jeg meg hovedsakelig av en historisk kvalitativ metode. Kildene jeg bruker er tekster i form av avisartikler, noe som gjør det naturlig for meg å skulle bruke en kvalitativ metode. Ved å bruke kvalitativ metode har det vært mulig å gå mer i dybden på artiklene for å se etter informasjonen som ble delt i forkant av Russlands invasjon av Ukraina, og å se hvordan denne etterretningen ble formidlet av de respektive mediene. Det finnes flere begrensninger med å bruke historisk kvalitativ metode. En av begrensningene er at alle artiklene som omhandler etterretningen i tidslinjen før invasjonen, har vært omfattende å gjennomgå og noe av informasjonen kan ha blitt utelatt. I tillegg til å bruke kvalitativ metode, har jeg også benyttet meg av diskursanalyse og komparativ metode.

Ved en diskursanalyse kan jeg analysere avisartiklene ved å se på ordbruken og fremstillingen som gjøres i artiklene. Her kan man se hva som blir sagt og hva er det som ikke blir sagt i avisartiklene. En diskursanalyse er en kritisk analyse av etablerte tenke-, skrive- og snakkemåter av antakelser på hvordan verden burde være, eller hvordan verden er.¹ Hovedpoenget med en diskursanalyse er å stille kritiske spørsmål til den virkeligheten som fremstilles som sann, eller riktig. I en metode som diskursanalyse er det viktig å se kritisk på språkbruken som brukes i artiklene. Språkbruken er aldri nøytrale gjengivelser av virkeligheten. Det er altså ikke mulig å beskrive alle fenomener på én måte, og dermed er ingen beskrivelser fult og helt dekkende.²

Ved å bruke en komparativ metode vil det være mulig å se likhetene og ulikhetene i hvordan VG og NRK delte etterretningen i forkant av invasjonen. En komparativ metode vil hjelpe med å systematisk kunne se likheter og ulikheter i tid og sted, for å videre bruke den informasjonen som et punkt til å forklare det som har skjedd.³ Problemene med en komparativ metode er nokså like problemene i kvalitativ metode. Det er for mange kilder til å sammenligne alle, ettersom det vil bli for krevende å sammenligne alt.

1.4 Tidligere forskning

Denne delen av oppgaven tar for seg tidligere forskning på temaet. Den 24. februar 2022 skapte Russland historie da de invaderte nabolandet Ukraina. I etterkant av invasjonen er det skrevet en rekke bøker, tidsskrifter og artikler om selve krigen og invasjonen, men det er

¹ Johannesen, Rafoss, Rasmussen, 2022, s. 51

² Ibid, s. 52

³ Andersen, Rosland, Ryymn & Skålevåg, 2015, s. 103

skrevet svært lite om informasjonen som ble formidlet av media i forkant. Litteraturen jeg har brukt i denne oppgaven som tar for seg krigen i Ukraina er: «*Secret Intelligence and Public Diplomacy in the Ukraine War*» som tar for seg hvorfor stater valgte å bruke etterretning for å påvirke offentligheten, og de ulike metodene som ble brukt til dette.⁴ «*Intelligence and the Ukraine War: Early Lessons and Research roadmap*» undersøker kunnskapen krigen medførte innenfor etterretningsfaget.⁵ «*Krigen i Ukraina*» som forklarer hvordan Ukrainakrigen kan forstås, hvordan krigen blir ført og hva konsekvensene denne krigen har for Europa og forholdet til USA.⁶ Mens «*Militære faktorer som tyder på at krigen er rett rundt hjørnet*» drøfter hvordan analyse av militære disposisjoner kan brukes for å vurdere om et angrep vil komme. Videre viser artikkelen hvordan etterretningsmetodikk kan brukes i slike situasjoner.⁷ Ettersom det også er første gang i historien at informasjon og etterretning har blitt delt i så stor grad med offentligheten før en krig, er det da viktig å sette søkelys på dette fenomenet.

1.5 Oppgavens struktur

Oppgaven er delt inn i en innledning, en hoveddel og en avslutning. Innledningen presenterer problemstillingen, kilder og avgrensning, metode og teori samt tidligere forskning.

I neste del av oppgaven er analysen. Her vil jeg først ta for meg generell etterretningsteori sammen med en rask innføring i Ukrainakonflikens historie. Videre presenteres avisene VG og NRKs formidling av informasjonen.

Til slutt kommer oppgavens avslutning med konklusjon.

⁴ Dylan & Maguire, 2022

⁵ Shpiro, 2023

⁶ Heier, 2023

⁷ Ulriksen, 2022

HOVEDDEL

2.1. Etterretning og Ukrainakonflikten

2.1.1 Innføring i etterretningsteori og hva etterretning er

Til å begynne med er det viktig å vite litt om hva etterretning er, og hvordan etterretning blir innhentet. Etterretningens grunnleggende hensikt er å forbedre kvaliteten på kunnskapen beslutningstakerne har ved å redusere usikkerheten.⁸ Mye av informasjonen som brukes for å kunne skape en etterretningsrapport er mulig å få tak i for hvem som helst. Informasjonen kan finnes i normale militære- og diplomatiske rapporter, mens andre deler av informasjonen er kun mulig å få tak i gjennom en spesialisert og farlig prosess. Denne typen etterretning kalles ifølge David Omand i boken «Securing The State» for «*hemmelig etterretning*»,⁹ og dette er den informasjonen som andre forsøker å skjule.¹⁰ For å skaffe etterretning er det viktig å først skaffe kunnskap om trussel aktøren, der metodene som brukes for å skaffe slik kunnskap utvikler seg stadig. Metodene baserer seg på den teknologiske utviklingen, og den menneskelige innhenting. I praksis er dette offiserer ute i felt som skaffer informasjon fra ulike kilder bak fiendens linjer. Informasjonen som blir hentet frem gjennom disse metodene blir ikke til etterretning med en gang. Det er til å begynne med kun informasjonsbiter av et puslespill som til slutt blir puslet sammen over lengre tid ved hjelp av flere biter hentet fra andre kilder og andre metoder.¹¹ Ubehandlet etterretning skal aldri kommuniseres ut, ettersom risikoen for å trekke feil konklusjoner er stor.¹²

I boken «Etterretning» av Frode Kristoffersen og Kjetil Hatlebrekke står det følgende: «*Etterretningstjenesten skal analysere fortiden, forstå nåtiden og forutse fremtiden*».¹³ Ved dette menes det at etterretningstjenestene må forstå hva som har skjedd, erkjenne det som skjer og kunne forutse hva som kan skje videre. Etterretningsinformasjonen deles ofte gjennom flere etterretningstjenester i samme allianse.

Ståle Ulriksen, hovedlærer i sjømakt med bistilling ved NUPI forklarer at det gjerne skilles mellom grunnleggende og løpende etterretning.¹⁴ Den grunnleggende etterretningen er forståelsen av normalsituasjonen, eller en situasjon som er relativt stabil. Den løpende derimot handler om den etterretningen som gjøres fortløpende, altså at man følger en situasjon

⁸ Omand, 2010, s 23

⁹ Ibid, s. 22

¹⁰ Ibid, s. 22

¹¹ Hatlebrekke & Kristoffersen, 2022, s. 31

¹² Ibid, s. 30

¹³ Ibid, s. 41

¹⁴ Ulriksen, 2022

nærmest daglig.¹⁵ Den militære normalsituasjonen forstås ved å se på styrkene som normalt er plassert i et område, hvilke beredskap de holder, den normale aktiviteten, og om denne situasjonen pleier å endre seg over tid. Etter som stort sett alle militære avdelinger får inn nye rekrutter hvert år, vil svaret på vanskelighetsgraden i treningen gi et innblikk på hvor gode soldatene er.¹⁶

2.1.2 Innføring i Ukrainakonflikten

Det er også relevant med en liten innføring i Ukrainakonflikten. Den russiske invasjonen av Ukraina 24. februar 2022 bygger videre på konflikten som startet i 2014. Stoltenberg fortalte i et intervju fra 2023 at krigen ikke startet den 24. februar 2022, men at den startet allerede i 2014 da Russland annekterte Krim.¹⁷ Derfor er også konflikten som har pågått siden 2014 relevant for denne oppgaven.

Da Russland annekterte den ukrainske Krim-halvøya i 2014 forsvant håpet om at det nye Russland, som oppstod etter Sovjetunionens fall i 1991 skulle bli mer som Vesten. På mange måter forsvant noe av dette håpet for Russland i 2005-2006, da Moskva mente at Vesten ikke ville respektere deres sikkerhetsbetyrninger i Øst-Europa eller gi dem innflytelsesfærer utenfor egne landegrenser.¹⁸ Det vestlige synet på nasjonal selvbestemmelse i Europa etter den kalde krigen bygget på prinsippet om at alle stater er like suverene og like mye verd. Dette betydde at ingen autoritære stater skulle få bestemme hvilken vei andre stater skulle ta; øst eller vest.¹⁹ Ukraina, som ble etablert som en selvstendig stat etter Sovjetunionens fall, har med årene tatt en mer vestlig-vendt tilnærming. Fra Moskvas synspunkt er det derimot ydmykende at Ukraina trekker seg lenger bort fra Russlands konservative samfunnsmodell, og mer mot USA, og dermed kan det å gå til krig være en måte for Russland å endre denne situasjonen.²⁰

I omtrent et halvt år før 24. februar 2022 hadde vestlig etterretning blitt delt med media i større grad enn noen gang tidligere. Grunnlaget for at de gikk ut offentlig i media, var med et håp om at planene til Russland ikke skulle bli gjennomført dersom verden så hva som holdt på å skje, og dermed forhåpentligvis stanse en invasjon av nabolandet.

¹⁵ Ibid, 2022

¹⁶ Ibid, 2022

¹⁷ Johnsen & Oddstad, 2023

¹⁸ Heier, 2023, s. 10

¹⁹ Ibid, s. 10

²⁰ Ibid, s. 45

2.2 Formidlingen i media

Gjennom de siste tjue årene har verden stått ovenfor en rekke kriser. Krigene mot terrorisme, finanskrise, Covid 19, og maktskiftet nå i verden der USA, som lenge har tronet som den øverste supermakten i verden holder nå på å bli forbigått av et stadig mektigere Kina. Den 24. februar kom en ny krise i verden, etter Russland, verdens største land, gikk til en fullskala angrepskrig på dets naboland Ukraina.

2.2.1 Russland – Bjørnen i øst

Første gang situasjonen mellom Ukraina og Russland nevnes i avisen VG i tidsperioden jeg tar for meg i oppgaven, er den 16. september 2021. «*Russland går i en mer autoritær retning. Samtidig pågår en kraftig militær opprustning. Aggresjonen mot Ukraina er et av mange tegn på et mer selvhevdende Russland*».²¹

NRK på sin side, skrev ikke sin første artikkel om det stadig mer spente situasjonen i Ukraina før nesten én uke etter, den 22. september. Volodymyr Zelenskyj's viktigste rådgiver, Sergej Sjefir, opplever at han blir utsatt for et attentatforsøk når han sitter i bilen sin. «*Skytingen i dag er rettet mot en person som både er god venn av Zelenskyj og en svært nær medarbeider*».²² Sjefir mente at hensikten med dette angrepet var for å skremme Ukrainas ledere, og lederen for den ukrainske presidentens parti mente at Russland kunne stå bak dette angrepet, noe Russland avviste. Hvem det var som faktisk skjøt mot bilen til Sergej Sjefir, ble aldri offentlig kjent, men det kan tenkes at det enten var noen på oppdrag fra russiske myndigheter, eller pro-russiske. Hvis vi tar utgangspunkt i at det var noen på oppdrag for Russland, ville det gitt mindre konsekvenser om det hadde blitt offentlig kjent, å ta livet til president Zelenskyj viktigste rådgiver, enn det ville vært å ta livet til selve presidenten. Det ville vært en krigserklæring.

Den 26. september skriver NRK i en artikkel om et toppmøte i Finland hvor USA og Russlands forsvarssjefer møttes i hemmelighet. Ettersom dette var et hemmelig møte var ikke mye kjent, men det står at målet med dette møtet var blant annet å hindre militære konfrontasjoner. Under møtet var det mye uenigheter, men det ble funnet enighet om å intensivere samarbeid på områder som sikret begge lands interesser. Ifølge flere kilder var «*håndteringen av risikofylte hendelser*», noe som kan være håndteringen av hendelser hvor

²¹ Steiro, 2021

²² Kruse, 2021

militære fra USA, Russland og NATO kommer i nærkontakt med hverandre, et viktig samtaletema under samtalene.²³

Sergej Lavrov uttalte i sitt møte med utenriksminister Anniken Huitfeldt i et bilateralt møte i Tromsø at «NATO er ingen venn av Russland».²⁴ Med dette utsagnet viser Lavrov tydelig fiendtligheten som hadde vært mellom Russland og NATO siden 2014, da Russland angrep Ukraina og annekterte de øst-ukrainske provinsene Luhansk og Donetsk.

Russland hadde allerede begynt en ny militær styrkeoppsamling april 2021. En lederartikkel i VG fra 13. april 2021 viser til at Russland allerede da hadde startet en militær styrkeoppbygning i et omfang som ikke hadde blitt sett siden Russland annekterte Krim, og de russiske separatistene tok kontroll over Donbass-området i Øst-Ukraina i 2014.²⁵

Utover sommeren ble situasjonen roligere igjen, det var ikke noen nye tegn på at russerne sendte uvanlige mengder med tropper ned mot grensen, men på høsten begynte opptrappingen på grensen på nytt. Palle Ydstebø skriver i boken «Krigen i Ukraina» at Russland utgrupperte styrker langt den ukrainske grense, blant annet i 2020 og igjen på våren 2021.²⁶ Ettersom denne utplasseringen av styrkene ved grensen russerne hadde gjort før, ble ikke normalsituasjonen til russerne endret like drastisk i løpet av høsten da flere styrker kom til grenseområdet. For å få et innblikk i hva russernes intensjoner med denne nye opptrappingen var, så etterretningsorganisasjoner dermed så på selve styrkene som ble utplassert. Var dette en profesjonell hær med trening som tilsa at de kunne gjennomføre en skarp militæraksjon, eller var dette bare en hær som ble brukt for å øke tilstedeværelsen og skremme? Svaret på dette ble for Vesten klart utover høsten og vinteren.

2.2.2 Den offentlige etterretningen

Ved inngangen til november begynte spesielt amerikanerne å dele etterretningen de satt på med omverdenen. Ned Price, talsmannen for det amerikanske utenriksdepartementet fortalte i ved en senere anledning at grunnen til USA offentliggjør etterretningen var for å avsløre Russlands destabiliserende handlinger, samtidig som de ønsket å påvirke Russland til å ikke utføre planene de hadde.²⁷ Det var også en hensikt med å påvirke de vestlige landene til å stå

²³ Jentoft, 2021

²⁴ Lægland, 2021, s. 4

²⁵ Steiro, s. 2

²⁶ Ydstebø, 2023, s. 194

²⁷ Strønen, 2022

mer sammen i situasjonen som så ut til å ta en farlig vei. Som Tormod Heier skrev i boken «Krigen i Ukraina», «*I likhet med kriger flest så skjer ikke Ukraina-krigen i et vakuum*».²⁸ Med den svært offentlige delingen av etterretning med media, så ble denne krigen åpnet mer for offentligheten. Krigen ble ikke like «fjern» for folk flest, noe som sveiset Vesten mer sammen i en kamp for prinsipper og idealer blir holdt nært i Vesten.

Dmitrij Peskov, som er den russiske presidenten Vladimir Putins talsmann, anklager Vesten ved flere anledninger for å stadig forverre situasjonen ved å skape dette «informasjonshysteriet».²⁹ Dette informasjonshysteriet var den vestlige etterretningen som stadig ble delt med offentligheten. Som vi vil se, så nektet Russland hver gang for det informasjonen som ble delt tilsa, og kalte dette for «Vestlig hysteri».

NRK melder den 23. november om den russiske styrkeoppbygningen på Ukrainas grenser. Sjef for den ukrainske etterretningstjenesten, Kyrylo Budanov, advarte om at Russland hadde samlet 92.000 soldater, og at Russland forbereder seg til å angripe i månedsskiftet januar/februar 2022. SVR, den russiske utenlandsetterretningen, kalte påstandene til Ukraina for løgn. Dmitrij Peskov, Putins pressetalsmann uttalte «*Vi kan ikke utelukke at påstandene om russisk styrkeoppbygning kommer for å dekke over aggressive drømmer som Kyiv har. Drømmer om å løse problemene i den sørøstlige delen av landet med makt*».³⁰

Vestlige etterretningskilder støttet opp påstandene til den ukrainske etterretningstjenesten ettersom satellittbilder viste en styrkeoppbygning på russisk side av Ukraina-/Russland-grensen.³¹ Ukrainerne fryktet at russerne skulle angripe og ta kontrollen over regionene Donetsk og Luhansk øst i Ukraina, mens NATO mente hensikten til russerne var uklare. «*Vi ser pansrede kjøretøy, droner, systemer for elektronisk krigføring. Det er også tusenvis av kampklare russiske soldater*»,³² sa NATOs generalsekretær Jens Stoltenberg.

Amerikanske myndigheter fortsetter med å gi klar beskjed om at russisk militær aggresjon vil få enorme konsekvenser for Russland.

²⁸ Heier, 2023, s. 29

²⁹ Waaler, Bakken, Bjørgaas 2022

³⁰ Jentoft, 2021

³¹ Ibid, 2021

³² Kruse, 2021

Rundt to måneder etter toppmøtet i Finland, altså den 26. november, melder NRK at Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj advarer om at konflikten som har pågått i Ukraina siden 2014 kunne eskalere enda mer. Ifølge Zelenskyj satt ukrainske myndigheter på et lydopptak hvor noen i Ukraina snakket med noen i Russland om et kupp. Den ukrainske etterretningen satt også på informasjon om et mulig kuppforsøk som skulle finne sted i løpet av de første dagene i desember 2021, ved hjelp av folk fra Russland, men Russland på sin side avslo denne påstanden om kuppforsøket.

Med forutsetning om at det var et planlagt kupp mot president Zelenskyj, vil dette støtte opp på NRKs tidligere artikkel i september om attentatforsøket mot Sergej Sjefir. Vi vet i ettertid at det ikke ble utført noe kuppforsøk mot Zelenskyj, men som Ned Price sa, hovedmålet med å dele etterretningen med offentligheten var for å skremme russerne fra å gjennomføre sine planer. Dermed er det ikke vanskelig å tro at ukrainske etterretningen kan ha hatt rett i sine påstander om et kuppforsøk.

Russland nektet selvsagt for denne påstanden om kuppforsøket. I stedet sier Vladimir Putin at han håper sunn fornuft vil vinne frem, men at Russland lenge har vært provosert av den vestlige opptreningen og tilførselen av militært materiell til det Ukrainske forsvaret. «*NATO provoserer med sin virksomhet nær Russlands grenser. Alliansen bør slutte med å forsyne Ukraina med våpen*»,³³ ble sagt av Putins talsmann. Ettersom etterretningen viste et stadig mer aggressivt spenningsnivå på grensen, desto mer våpen og militær støtte fikk Ukraina av vestlige land. NATOs fly og fartøy patruljerte i tillegg med en stadig større tilstedeværelse i Svartehavsområdene, et område Russland ser på som sine egne grenser.³⁴

Senere, den 28. november advarer NATO Putin fra å invadere nabolandet. Ukrainsk etterretning estimerer at det nå står nesten hundre tusen russiske soldater på grensen, samtidig som Russland holder øvelser i Svartehavet.³⁵ Etter som normalsituasjonen til det russiske militæret hadde blitt så drastisk endret den siste tiden, gjorde det at NATO-toppene var usikre på Russlands intensjoner. Etterretningen sier noe om hva som skjer og gir en pekepinn på hvordan situasjonen kan endre seg, men den gir ikke noe definitivt svar på hvordan situasjonen vil bli i fremtiden.

³³ Kruse, 2021

³⁴ Ibid, 2021

³⁵ Johnsen & Matre, 2021

Usikkerheten på hva Russland intensjon egentlig var, gjorde det vanskelig for NATO-toppene å vite hvordan de skulle forholde seg til det stadig mer aggressive Russland. Samtaler hadde fungert dårlig, og Russland opptrådte svært uforutsigbart. Jens Stoltenberg advarte hele tiden Russland om enhver aggresjon mot Ukraina ville føre til kraftige reaksjoner i form av økonomiske og politiske sanksjoner.³⁶ Disse advarslene fra NATO-topper og andre høytstående topper i land som USA og Storbritannia er noe som gikk igjen helt til den 24. februar 2022.

Som Stoltenberg sa i et intervju med VG fra februar 2023, så ble intensjonen til Russland klarere og klarere når mer etterretning som ble presentert om russernes kapasiteter på Ukrainagrensen.³⁷ Etterretningen Vesten satt på tydet på at en invasjon av Ukraina var noe Russland hadde tenkt på, men likevel holdt Vesten seg til truslene om sanksjoner mot Russland om de gikk til angrep. Dette kan skyldes en rekke årsaker. En av grunnene var at Russlands opptreden ikke stemte overens med deres vektlegging av overraskelse når det kommer til militære aksjoner, slik det for eksempel hadde vært i krigen mot Georgia i 2008 eller som da de okkuperte Krim i 2014.³⁸ For det andre så kunne ikke NATO risikere å sette seg i en posisjon hvor de kunne ende opp i en direkte konflikt med russerne. En direkte konflikt med Russland på den ene siden, og NATO på den andre, kunne fort utviklet seg til å bli en større og farligere krig enn noensinne sett før.

Ved starten av desember 2021 var NATO fortsatt usikre på hva Putin ønsket med situasjonen som stadig blir mer spent. VG skriver: «*Den siste tiden har det vært økt mobilisering og aktivitet rettet mot Ukraina. Rundt 70.000 soldater er i området langs grensen til Ukraina, noe amerikanske myndigheter har uttrykt bekymring for*».³⁹ USA visste ikke om det var sikkert at Putin hadde bestemt seg for å invadere Ukraina eller ikke, men den amerikanske etterretningen mener at det russiske militæret har utviklet en plan om at disse 175.000 soldater skal krysse grensen og gå inn i Ukraina. «*Det er i så fall en invasjonsstyrke som Ukraina har liten mulighet til å stoppe, selv med amerikansk støtte*».⁴⁰

Påstanden fra amerikanerne om at Russland planla en invasjon støttet opp om det NRK meldte at Kyrylo Budanov sa den 23. november, Russland planlegger et angrep på landet i januar/februar. Denne påstanden er noe Jens Stoltenberg også sa i intervjuet med VG i

³⁶ Verdens Gang, 2021

³⁷ Johnsen & Oddstad, 2023

³⁸ Ydstebø, 2023, s. 194

³⁹ Verdens Gang, 2021

⁴⁰ Ibid

februar 2023. I dette intervjuet forklarte han at ved slutten av året 2021 hadde NATO-toppene fått bekreftelsen om at Russland kom til å invadere i slutten av januar, men denne datoen ble siden korrigert til slutten av februar.

I etterkant av invasjonen ser vi at etterretningen til USA stemte bra med hva som skjedde 24. februar 2022. Russerne rykket inn i Ukraina med rundt 190.000 soldater fra tre fronter. Vi ser også at det var det en stor tro på at russerne kom til å ta Ukraina raskt, uten store problemer. Det kan tenkes at denne troen er en konsekvens av et syn som henger igjen av Russlands raske annektering av Krim i 2014 og russisk propaganda bygget på fremvisning av militærmakt. Det som glemmes er blant annet NATOs bistand gjennom trening og materiell til Ukraina, samt Ukrainas vilje til å nedkjempe invasjonsstyrkene for å forsvare deres land.

Vi kan også se at det er sprik i antallet soldater VG og NRK melder står på grensen til Ukraina. Dette spriket kommer sannsynligvis av at informasjonen er hentet fra forskjellige kilder. Informasjonen NRK brukte i sin artikkel er hentet fra ukrainsk etterretning, mens informasjonen VG kommer med er hentet fra amerikansk etterretning. Hvilken informasjon som er mest presis er vanskelig å vite, men slik informasjon vil alltid bli korrigert og endret over tid av alle etterretningsorganisasjoner.

Den 16. desember meldes det nok en gang at Russlands styrkeoppbygning fortsetter. Stoltenberg understreket nok en gang her at videre russisk aggresjon ville få alvorlige konsekvenser for dem. Anslaget på antall russiske soldater på grensen sto på 100.000 soldater ifølge NRK. Stoltenberg sa at NATO var klare til å snakke med russerne i NATO-Russland-rådet, og at i slike situasjoner hvor spenningen er høy, jo viktigere var det med dialog. I artikkelen står det også at de fleste vestlige lederne har advart Russland om å sette i gang et militært angrep mot nabolandet.⁴¹ Her ser det ut som Russlands intensjoner enda ikke her fullt kjent blant de vestlige lederne. Som tidligere sagt så fortsatte advarslene mot Russland om å invadere, men utover nyåret 2022 endrer retorikken seg blant de vestlige lederne. Vi vil da se at spesielt amerikanerne deler informasjon om spesifikke datoer de mener Russland kommer til å invadere, i håp om at Russland ikke kommer til å gå til angrep dersom planene deres blir offentlig kjent.

På fredag den 17. desember 2021 la Russland frem et utkast til to nye sikkerhetsavtaler de ønsket å inngå med USA og NATO. Disse sikkerhetsavtalene inneholdt blant annet at

⁴¹ Kruse, 2021

NATO ikke skulle utvide seg mer østover, samt tidligere sovjetland ikke skulle kunne bli med i alliansen. Dette ville bety at Ukraina aldri skulle kunne bli en del av NATO, Sverige eller Finland ville da heller ikke kunne bli medlem av alliansen.⁴² «For ham (Putin) er dette en omkamp etter smertelige nederlag».⁴³ For Putin var dette smertelige nederlaget Sovjetunionens fall i 1991. Vladimir Putin har ikke lagt skjul på at slik han ser det, så var den største tragedien på 1900-tallet da Sovjetunionen gikk i oppløsning og alle nasjonene som lå under unionen ble til frie nasjoner. Sommeren 2021 skrev Vladimir Putin et essay hvor han påsto: «Jeg er sikker på at virkelig uavhengighet for Ukraina er kun mulig i partnerskap med Russland»⁴⁴, noe som viser at Putin ikke ville la Ukraina gå mer bort fra russisk innflytelse.

CIA's direktør, William Burns, sier ifølge Wall Street Journal «Jeg vil ikke undervurdere president Putins appetitt på Ukraina.»⁴⁵, noe som styrker påstanden Putin kom med i essayet fra sommeren 2021. CIA, Central Intelligence Agency, er den amerikanske utenlandsetterretningstjenesten, og dette utsagnet fra William Burns viser hvordan den amerikanske etterretningstjenesten så på den situasjonen Europa befant seg i. Som tidligere sagt, så var amerikanerne dem som nedgraderte og delte mest etterretning fra starten av.

Russland på den andre siden fortsatte å benekte at de hadde noen planer om å invadere Ukraina. Dimitrij Peskov, påsto nok en gang at situasjonen kun var vestlig hysteri, og at Russland blir anklaget for å drive uvanlig militær aktivitet innenfor deres land.⁴⁶ Som tidligere skrevet, er en uvanlig militæraktivitet noe etterretningstjenestene ser på for å beregne en situasjon ut fra normalsituasjonen. Russerne hadde som sagt utplassert styrker ved grensen ved flere anledninger tidligere, men ikke i den graden de gjorde nå. Styrkene på grensen hadde økt så kraftig den siste tiden, og det var ingen tegn på at økningen skulle slutte. Vi ser i tillegg en økning i antall artikler som blir skrevet av de respektive avisene fra denne tiden. Mens antall soldater vokste langs grensen til Ukraina vokste også mengden med informasjon og etterretning som ble delt med media. Dette vil si at når frykten for et russisk angrep økte, så ble etterretningen delt hyppigere i et håp om at det ville påvirke Russland.

NRK skrev en artikkel den 23. desember om at Vladimir Putin har gått ut med det han hevdet var informasjon om at Ukraina forbereder et angrep mot den prorussiske delen i Øst-Ukraina. Her hevder Putin blant annet at ukrainere som ønsket et bedre forhold til Russland

⁴² Bakken & Molde, 2021

⁴³ Ødegård, s. 9

⁴⁴ Ødegård, s. 2-3

⁴⁵ Paszkiewicz & Kruse, 2021

⁴⁶ Ibid

blir «ryddet av veien», og at det er umulig å samarbeide med den ukrainske regjeringen. Det kan nå virke som at Putin begynner å vise tegn til at han har gitt opp håpet om å gjeninnføre russisk kontroll i den tidligere sovjetstaten uten å gjennomføre en militær invasjon av nabolandet, og at målene hans må nås ved bruk av andre metoder. Stoltenbergs svar på Putins utsagn var å be ham bruke julen til å trekke tilbake de russiske troppene som etterretningen fortsatt viste sto på grensen til nabolandet.⁴⁷

På julaften 2021 melder både VG og NRK om satellittbilder som har blitt delt med media. Disse satellittbildene avbildet nye russiske militærleirer som inneholdt stridsvogner, artilleri og annet militært utstyr. Satellittbildene viste altså nå at det hadde kommet nye militære avdelinger ned til den russisk-ukrainske grensen gjennom hele høsten 2021. Satellittbildene, som ble tatt av Maxar Technologies, samsvarte med etterretningsrapporter som ble offentliggjort av NATO. Maxar Technologies sammenlignet disse bildene med andre satellittbilder de hadde tatt den 7. september, og kunne dermed beviselig dokumentere at det faktisk hadde foregått en kraftig russisk styrkeoppbygning på grensen til Ukraina. Det kunne nå dokumenteres at styrkeoppbygningen faktisk hadde foregått langs hele den ukrainske grensen, selv etter Russlands konstante benektelser. Satellittbildene viste helt nye avdelinger med nytt utstyr som stridsvogner som hadde blitt overført fra andre steder i Russland.⁴⁸ Selv om satellittbildene var blitt tatt et godt stykke fra den ukrainske grensen, var dette en svært unormal militæraktivitet. Etterretningen kunne vise hva som skjedde langs grensen, men den kunne ikke si hva intensjonen til russerne var med denne troppeforflytningen.

Perioden fra julen 2021 til 12. januar 2022 ble samtaler holdt med stor hyppighet. De diplomatiske samtalene mellom de europeiske-, amerikanske-, og russiske statstopperne var harde men viktige samtaler hvor håpet var å unngå en ny storkrig i Europa. Det er viktig å si noe om disse samtalene også, for som sagt, mye av informasjonen etterretningsorganisasjoner bruker til å skape etterretning er hentet fra slike samtaler.

2.2.3 Samtalene som ikke førte frem

Ved slutten av 2021 og starten av 2022 ble det holdt mange samtaler mellom USA, Ukraina, Russland og NATO, noe som viser til en forhåpning om at konflikten kunne løses diplomatisk. Russland og USA hadde planlagt samtaler i løpet av romjulen med håp om å

⁴⁷ Jentoft, 2021

⁴⁸ Jentoft, 2021

forhindre at konflikten gikk ut av kontroll,⁴⁹ og en av disse samtaleene kom allerede den 30. desember. Denne samtalen mellom Vladimir Putin og Joe Biden var den andre samtalen som fant sted på kort tid. Hyppighetene i samtaleene viser alvorligheten i situasjonen. Om disse samtaleene var et forsøk på å villedde fra russisk side er vanskelig å si, men Russlands villighet til å delta på disse intensive samtaleene gir oss inntrykket av at Putin ville gi det diplomatiske en siste sjanse her.⁵⁰ Inntrykket her er at viktigste for Putin var å få makt over den tidligere sovjetstaten, ikke nødvendigvis gjennom krig, men gjennom diplomati hvis han hadde fått muligheten.

Ved nyåret 2022 snakket den amerikanske presidenten Joe Biden med den ukrainske presidenten Volodymyr Zelenskyj i en telefonsamtale. I telefonsamtalen skal angivelig Biden forsikret Zelenskyj om at USA og NATO ville svare bestemt dersom Russland invaderte landet. Begge presidentene var enige om at diplomati var den beste fremgangsmåten til å løse konflikten.⁵¹ På den ene siden gir dette et bilde av at enten så hadde etterretningen ikke håndfaste bevis på at Russland hadde bestemt seg 100% for at en invasjon skulle skje. Om Vesten visste at en fullskala invasjon av Ukraina var uunngåelig, så ville ikke disse diplomatiske samtaleene hatt noen virkning uansett. På den andre siden, om det fortsatt var en tro på at russerne ikke hadde bestemt seg for å invadere nabolandet, så kunne disse samtaleene gi en siste sjanse på å unngå en krig.

Den 9. og 10. januar skulle utsendinger fra USA og Russland møtes for å diskutere konflikten, og ett par dager senere, altså 12. januar, skulle Russland og NATO møtes for samtaler. Dette viser hvor pressende, da spesielt for den vestlige siden, konflikten ble oppfattet. Samtaleene skulle bare være mellom USA og Russland, og skulle ta for seg konflikten og sikkerhetskravene Russland hadde krevd fra USA og NATO. USA hadde lovet full åpenhet om informasjonen som ble gitt og delt under møtet, ettersom noen av sikkerhetskravene Russland hadde stilt ikke var mulig å oppfylle. Dette grunnet at det gikk imot NATOs grunnleggende prinsipper.⁵²

Frankrikes Emmanuel Macron var også delaktig i flere samtaler med Vladimir Putin, og etter fransk synspunkt var det ingenting Putin sa under disse samtaleene som indikerte en forberedende invasjon av nabolandet. Hvis vi ser på fransk etterretning, så var den mindre

⁴⁹ Jentoft, 2021

⁵⁰ NRK, 2021

⁵¹ NRK, 2022

⁵² NRK, 2021

fiendtlig mot Russland i motsetning til hva den amerikanske og den britiske etterretningen var. Franskmenenes vurdering av etterretningen viste til at russerne ikke kom til å invadere Ukraina, og denne etterretningsanalysen holdt franskmennene på nesten helt til Russland gikk til angrep. Denne etterretningsvurderingen kan forklare hvorfor Macron var tilbakeholden i å konfrontere Putin på samme måte som amerikanerne og britene gjorde.⁵³

Ettersom situasjonen tilspisset seg mer og mer mot slutten av 2021 og starten av 2022, gikk også forsøkene på samtale mellom USA og Russland hyppigere. Det offentligheten stort sett fikk vite om disse samtalene var at amerikanerne advarte om å invadere, og at det ville bli svart raskt og kontant ved et slikt scenario. Russerne nektet hele tiden for at de hadde slike planer, og skyldte på vestlige usannheter og krigshysteri.

I en artikkel fra 7. januar skrev NRK at NATO skal holde et hastemøte for alle utenriksministrene i forsvarsalliansen. Den 7. januar, uken før møtet mellom NATO og Russland gikk generalsekretær Jens Stoltenberg ut med en advarsel om at risikoen for en militær konflikt var reell. Etterretningen viste ingen tegn på at den russiske styrkeoppbygningen hadde stanset, og retorikken russerne brukte ble mer og mer truende. Under hastemøtet ble det uttrykket en bekymring for den pågående russiske styrkeoppbygningen og det ble diskutert rundt hvordan NATO skulle svare på de russiske sikkerhetskravene som det ikke var mulig for NATO å oppfylle.⁵⁴

VG melder også om dette hastemøtet i forsvarsalliansen. Den 8. desember skrev VG at det var plassert ut rundt 70.000 soldater på den russisk-ukrainske grensen, og én måned senere, den 6. januar hadde antall soldater vokst med 30.000, altså til rundt 100.000 soldater. Ifølge ukrainsk etterretning hadde allerede russerne utplassert styrker inne i den pro-russiske Donbass-regionen, men dette var selvsagt noe som ble benektet fra russisk hold. Russland benektet at det i det hele tatt var planlagt noen invasjon av nabolandet, men at de så seg truet på NATOs militære våpen, trening og personellstøtte til Ukraina, og uttalte at Russland vil være tvunget til å sikre seg mot trusler for deres sikkerhet. «*Det er en situasjon som er veldig vanskelig å tolke. Vi ser hva Russland gjør, men vet ikke hvilke intensjoner de har*» sier Godzimirski.⁵⁵

⁵³ Dylan & Maguire, 2022, s. 50

⁵⁴ Knutsen, 2022

⁵⁵ Matre, 2022, s. 17-18

Stoltenberg sa i et intervju med NRK at tidligere hendelser, som i 2014 da russerne annekterte østlige deler av Ukraina, gjorde at NATO måtte være forberedt på at konflikten kan gå til militære kamper.⁵⁶ Usikkerheten for hva Russlands neste trekk var, gjorde at NATO gang på gang ga beskjed til russerne om at en direkte militær konfrontasjon med Ukraina ville medføre økonomiske konsekvenser for Russland.⁵⁷

Den 14. januar, to dager etter samtalene i NATO-Russland-rådet, ble den ukrainske regjeringens nettsider utsatt for et stort dataangrep, hvor flere av nettsidene til de ukrainske departementet ble tatt ned. Slike dataangrep kan peke mot en forberedelse til det som kalles hybrid krigføring. Professor i cybersikkerhet ved Universitetet i Oslo, Audun Jøsang sa til NRK i en artikkel fra 14. januar «*Slike angrep kan være en del av en hybrid krigføring. Et rent cyberangrep har lite effekt på lang sikt. Skaden kan lett gjenopprettes. Men hvis det kombineres med en militær operasjon, kan man slå ut kommunikasjon akkurat når den er viktigst*».⁵⁸ Dataangrepene mot ukrainske myndigheter var ikke noe nytt, det hadde skjedd ved flere tilfeller tidligere, men ikke alltid i like stor grad som nå. Når vi ser tilbake på natten da Russland invaderte Ukraina, så ble Ukraina på nytt utsatt for et kraftig cyberangrep i timene før invasjonen startet. Det ble aldri offentlig kjent hvem som utsatte Ukraina for dette cyberangrepet den 14. januar, men med tanke på at landet ble utsatt for et nytt angrep ved invasjonens start, vil det ikke være fremmed å se for seg at det var Russland som stod bak dette også.

VG skrev den 22.januar at ukrainsk etterretning hevder nok en gang, slik NRK hadde meldt om den 23. november, at Russland hadde i hemmelighet brakt militært forsvarsmateriell inn på Ukrainas territorium. Dette var militært forsvarsmateriell som for eksempel stridsvogner og artilleri, samtidig som de aktivt rekrutterte leiesoldater. Russernes svar på dette var at styrkene var en del av en større militærøvelse.⁵⁹ Russerne sendte også militære personell og militært utstyr til Belarus i det som var en felles militærøvelse mellom landene, der øvelsen skulle finne sted i februar 2022 mot den ukrainske grensen. «*Det Russland nå gjør er å få plassert sine styrker helt på den vestlige delen av Ukraina. Russerne skaper slik en større frontbredde hvis de skulle gå inn i Ukraina*»⁶⁰ sa oberstløytnant Palle Ydstebø i et intervju med VG.

⁵⁶ Ekern, 2022

⁵⁷ Ibid

⁵⁸ Holm & Skifjeld, 2022

⁵⁹ Bjørnstad, 2022, s. 14

⁶⁰ Johnsen, 2022, s. 16

Kai Eide, tidligere diplomat. NATO-ambassadør og ambassadør i OSSE, forklarte i et intervju med NRK den 16. januar, at det var snakk om russiske konspiratører plassert innenfor Ukrainas grenser. Eide mente dette var et farlig spill av Russland. Hva disse konspiratørene gjorde inne i Ukraina var uvisst, men de kunne bli brukt til å fremprovosere en invasjon, eller tvinge partene til en ny forhandling ettersom Russlands forrige forhandling ikke gikk slik de ønsket.⁶¹ Det kan tenkes at disse konspiratørene blant annet var blitt plassert inne i Ukraina til å utføre etterretning, sabotasje, eller likvidere den politiske ledelsen i Ukraina. Palle Ydstebø skriver i boken «Krigen i Ukraina» om en militærstrategi kalt for «*Decapitation Strategy*». Decapitation Strategy er når en aktør prøver å lamme en motstander ved å ta ut ledelsen i staten; regjeringen og statsapparatet.⁶² Ved å få tatt ut det ukrainske statsapparatet, kunne Russland satt inn en ny utvalgt politisk ledelse, og dermed ha indirekte kontroll i Ukraina.

Den amerikanske presidenten Joe Biden gikk ut den 18. januar og sa at situasjonen hadde nå blitt mer skarp enn hva den var tidligere. Biden mente at Ukraina kunne bli angrepet **når som helst**, ifølge Det hvite hus. Dette var noe presidenten sa i det de russiske troppene ankom Belarus for å gjennomføre militærøvelsen.⁶³

Kort tid etter, den 24. januar, melder NRK at Russland skal gjennomføre flere militærøvelser, hvor blant annet 140 skip skulle delta. Det var dermed planlagt for militærøvelser i Belarus, og militære øvelser til havs, noe som styrket frykten for at en invasjon var nært forestående. Samtidig begynte de fleste vestlige landene å fraråde reiser til Ukraina, men USA og Storbritannia begynte å beordre de ambassadeansattes familier om å forlate landet. Dette grepet ble kritisert av både Ukraina og EU ettersom ingen andre europeiske land hadde gitt slike ordrer enda.⁶⁴ Grunnen til USA og Storbritannia var de første som var ute med å beordre dem hjem, kan ses i sammenheng med at det var de som delte mest etterretning før invasjonen. Det var sterk uenighet om hvordan denne konflikten kom til å utspille seg. Hvis vi leser i avisene, så ser vi at det er mange landsledere og eksperter som ikke forventet av en invasjon ville finne sted. En invasjon ville være for kostbar for Russland i form av sanksjonene de hadde blitt advart om i lang tid. Dermed, når USA og Storbritannia gikk ut med beskjeden om å beordre ambassadeansatte hjem samt amerikanernes stadige

⁶¹ Bakken & Tønset, 2022

⁶² Ydstebø, 2023, s. 195

⁶³ Thommessen & Bjørngaas, 2022

⁶⁴ Waaler Bakken, Bjørngaas, 2022

advarsler om at Russland kommer til å invadere, var det en frykt for å skremme den ukrainske befolkningen som allerede levde i usikkerhet enda mer.

Amerikanerne begynte også å sette opp beredskapen sin nå. Det amerikanske forsvarsdepartementet opplyste den 24. januar at de hadde satt 8500 soldater i beredskap sammen med krigsskip og krigsfly som kunne sendes til Europa om nødvendig. Dette var et kraftig skifte fra den tidligere amerikanske tilnærmingen til situasjonen. Tidligere hadde de holdt igjen med den militære tilnærmingen, men så det nå nødvendig å skjerpe beredskapen.⁶⁵ Det ble klart den 28. januar at et mindretall av de 8500 soldatene ble sendt til Øst-Europa.⁶⁶

Den ukrainske presidenten var ikke fornøyd med situasjonen som bygget seg opp rundt USA, NATO og Russland. Zelenskyj gikk ut på en pressekonferanse og advarte mot panikk, hvor han sa den største trusselen mot landet kom fra innad i Ukraina, ikke fra Russland.⁶⁷

Samtidig som dette skjedde, viste etterretningen at russerne sendte blod til soldatene ved den ukrainske grensen.⁶⁸ Blod er en ferskvare som brukes for å stabilisere skadde personer som har opplevd store blodtap. Dette vil si at blod ikke er noe som sendes ned til soldater under vanlige militærøvelser, noe som tydet på at russernes planer begynte å nærme seg. Den amerikanske administrasjonen sa dette viste at Russland virkelig vurderte et angrep på Ukraina. De visste ikke hvor stor invasjon russerne planla å gjennomføre, men for amerikanerne begynte det virkelig å se ut som en eller annen form for invasjon ville skje.

2.2.4 En kampklar nabo

Den 29. januar ble det kjent at hadde det blitt kjent at amerikanerne ville sende et mindretall soldater til Europa, for å øke tilstedeværelsen. De gikk ikke inn på antall soldater som skulle bli sendt, men det hadde blitt klart gjennom det amerikanske forsvarsdepartementet at 8500 soldater var klare til å utplasseres i Europa.⁶⁹ Den 2. februar meldte NRK på nytt at amerikanske myndigheter igjen ville sende soldater til Europa, men denne gangen ville de sende flere tusen. John Kirby, talsperson fra Pentagon sa at forflytningen av disse troppene

⁶⁵ Ibid

⁶⁶ Jentoft, 2022

⁶⁷ Ibid

⁶⁸ Ibid

⁶⁹ Ibid

var et signal om at USA er klare til å forsvare seg. Russerne kalte dette for destruktive steg av amerikanerne som øker spenningen som allerede er høy.⁷⁰

VG og NRK skriver på denne tiden at USA nå kommer med en nye beskyldninger mot russerne. USA hevdet at de satt på detaljert etterretning som viste at Russland planla en falsk-flagg operasjon.⁷¹ En falsk flagg operasjon vil si at det blir fabrikkert et angrep mot seg selv, for å skape en grunn til å igangsette, i dette tilfellet, en invasjon. Denne falsk flagg operasjonen som Russland nå ble beskylt for å planlegge var en video som viste ødeleggelser, sørgende skuespillere og lik. Ved å skape en slik video, ville Russland kunne starte et angrep på Ukraina, under dekke av at det var ukrainerne som angrep dem først. Den amerikanske etterretningen gikk ikke inn på hvordan de hadde skaffet seg denne informasjonen, men de mener dette er en plan russerne har vurdert å ta i bruk.

Til VG sier forsker og cybersikkerhets-ekspert Maria Avdeeva, at russerne ikke ønsket en krig eller annektering av ukrainske fylker, men at det kun var et spill for galleriene. «*Når Russland nå viser muskler ved Ukrainas grenser handler det mest om å sette seg i en posisjon for forhandlinger med Vesten og NATO*».⁷² Her kan vi se den andre siden av hva russernes intensjoner kunne vært. På den ene siden kan vi derimot gjennom høsten og vinteren 2021/22 se de konstante oppfordringene til å drive diplomatiske samtaler fra vestlig side. NATO med USA i spissen oppfordret Russland til å møtes for samtaler for å finne en løsning på konflikten for å unngå en ny krig. På den andre siden er det også gode holdepunkter i Maria Avdeevas syn på Russlands planer. Russerne håpte trolig at situasjonen ville gi dem en fordel med tanke på kravene de ønsket å få gjennomslag på, og ved å la konflikten som hadde pågått siden 2014 fortsette, så ville ikke Ukraina kunne bli medlem av NATO. Da hadde russerne fått det slik de ønsket. Denne synsvinkelen fikk støtte fra flere internasjonale tidsskifter som blant annet New York Times, Wall Street Journal og Foreign Affairs, samt russiske aviser.⁷³

Hvis vi ser på hva professor Shlomo Shpiro skrev i «*Intelligence and the Ukraine War: Early Lessons and Research Roadmap*», så snakket ekspertene hovedsakelig om hvordan Russland ikke kom til å angripe Ukraina, blant annet på grunn av de politiske, økonomiske og samfunnsmessige konsekvensene dette ville ha for Russland.⁷⁴ Vi kan se i artiklene at VG ofte bruker ekspertuttalelser til å forklare hendelser og situasjoner i denne

⁷⁰ Skjeseth, 2022

⁷¹ Steiro, 2022, s. 2

⁷² Bjørnstad, 2022, s. 7

⁷³ Ibid, s. 7

⁷⁴ Shpiro, 2023, s. 9

perioden, noe som kan ha vært med på å påvirke lesernes meninger og forståelser av situasjonen som foregikk.

10. februar startet den russisk-belarussiske militærøvelsen i Belarus, som skulle foregå frem til 20. februar. I forkant av øvelsen ble 30.000 russiske soldater, deriblant den russiske spesialstyrken Spetsnaz, sendt til landet med store mengder avanserte våpen. Disse russiske styrkene ble ansett som en del av styrkene som nå omringet Ukraina. Militærøvelsene Russland hadde holdt rundt Ukraina hadde økt kraftig i antall i løpet av de siste ukene, noe som var en svært unormal situasjon for russerne.⁷⁵

I november 2021 hadde amerikanerne sendt militært personell til Ukraina for å trene opp det ukrainske militæret. Ifølge VG meldte Pentagon den 12. februar at de amerikanske styrkene ville bli trukket tilbake, noe som fikk den ukrainske presidenten Volodymyr Zelenskyj til å kritisere USA enda mer for å skape panikk innad i Ukraina uten å gi klare bevis på advarslene de hadde kommet med. I tillegg varslet USA for en andre gang om at Russland kunne angripe Ukraina **når som helst**. Etterretningen viste at russiske styrker hadde soldater både nord, sør og øst for Ukraina. På dette tidspunktet hadde også vestlige land begynt å oppfordre deres borgere til å forlate Ukraina. «*Befolkningen i Ukraina er usikre på hva de skal tro, mens en voksende gruppe land, deriblant Norge, ber sine borgere forlate Ukraina snarest*». ⁷⁶Her ser vi at situasjonsforståelsen til de vestlige lederne har begynt å bli mer dystert. Det går nå opp for de fleste at konflikten går i en rute mot full krig mellom landene.

NRK melder 18. februar at Russland på dette tidspunktet akkurat hadde avsluttet en militærøvelse på Krim-halvøya, men ifølge Stoltenberg er det enda ikke er noe tegn gjennom etterretningen på at russerne trekker tilbake styrker fra Ukraina, det er derimot motsatt. Den vestlige etterretningen hevdet at det bare troppeforflytninger, og ikke en ordentlig nedtrapping russerne gjorde. Satellittbilder fra Maxar Technologies viste nye tropper, stridsvogner, personellkjøretøy samt en stor mengde helikoptre på grensen.⁷⁷ Russiske soldater i Belarus, soldater ved grensen, soldater på Krim-halvøya, og russiske soldater utenfor Donbas-området, alle stod nå bare få kilometer fra den ukrainske grensen. Satellittbilder viste at militære

⁷⁵ Elster, 2022

⁷⁶ Tobiassen, 2022, s. 8

⁷⁷ Kolberg, Knutsen, Thommessen, Kræmer, 2022

kjøretøy nå var flyttet enda nærmere grensen enn de hadde vært tidligere.⁷⁸ Russerne sto nå klare til å invadere Ukraina fra tre sider.

Russland begynner nå å sende miksede signaler. Utenriksministeren Sergej Lavrov sier at det fortsatt er mulig å finne diplomatiske løsninger samtidig som forsvarsministeren Sergej Sjojgu signaliserte at militærøvelsene som hadde blitt holdt ved grensen begynner å gå mot slutten. Soldatene har fått beskjed om å returnere til deres baser ifølge den russiske regjeringen, men ifølge Oberstløytnant Palle Ydstebø er denne informasjonen tvetydig. I et intervju med VG sier han at dette kan være et tiltak fra russisk side for å berolige eller villrede. For å vise hvorfor han mener dette, peker han til Russlands invasjon av Georgia i 2008, og annekteringen av Krim-halvøya i 2014. Invasjonen av Georgia hadde til felles at Russland akkurat hadde fullført en militærøvelse i nærheten av landet, mens Krim-halvøya i 2014 hadde til felles at det ble holdt en omstridt folkeavstemning før annekteringen.⁷⁹ På dette tidspunktet hadde den russiske dumaen, altså Russlands nasjonalforsamling, lagt inn forslag om å anerkjenne Luhansk og Donetsk som uavhengige utbrytterrepublikker, men det var ikke tatt en endelig avgjørelse enda. Å anerkjenne disse områdene som uavhengige, med prorussiske styresmakter, ville gitt Russland, fra deres synspunkt, en gyldig grunn til å gripe direkte inn i konflikten for å beskytte utbrytterrepublikkene.

Ydstebø kommer med noen mulige invasjonsmåter Russland kan ta i bruk; Ved en fullskala invasjon ble et angrep fra utbrytterrepublikkene i Øst-Ukraina ble sett på som lite sannsynlig av Ydstebø. Dette var områder soldatene allerede hadde krigen i flere år, og det var dermed befestet gode forsvarslinjer fra de ukrainske soldatene. Dersom de russiske soldatene hadde klart å trenge gjennom disse forsvarslinjene, ville de fortsatt hatt en lang vei å gå for å nå de viktige ukrainske målene. Dermed mener Ydstebø at et angrep fra denne regionen vil kun fungere som en avledning for de ukrainske styrkene, før invasjonen starter for fullt.⁸⁰

Neste scenario er det som ble omtalt av eksperter som det mest sannsynlige ved en mulig invasjon.

Russland hadde store styrker samlet bare mil unna den nest største byen i landet, Kharkiv. Denne byen har en direkte vei til Kyiv noe som ville gjort det lettere å innta hovedstaden, og ved å gå inn fra nord, ville det gjort det enklere å presse de ukrainske

⁷⁸ Kruse & Elster, 2022

⁷⁹ Johnsen, 2022, s. 12

⁸⁰ Ibid, s. 12-13

soldatene over elven Dnpr som deler Ukraina i to. Ettersom dette var den fronten ekspertene og den ukrainske regjeringen så på som den mest reelle ved en invasjon, hadde de forberedt seg på dette, noe som ville gjøre angrepet vanskeligere.⁸¹

Da Russland og Belarus arrangerte en felles militærøvelse i Belarus, åpnet en ny mulig front seg fra vest. Fra Belarus til Ukraina er det store sumpområder som gjør det vanskelig å føre raske fremstøt, men ettersom Sovjetunionen hadde ført vellykkede angrep i dette området mot tyske styrker under andre verdenskrig, var dette noe Russland hadde kunnskap om.⁸²

Den fjerde mulige fronten det ble sett for seg at Russland kunne bruke ved et angrep, var fra Krim. Russiske styrker var på plass, og de hadde holdt øvelser ukene i forkant. Problemet med å starte en invasjon fra Krim-halvøya er at det nettopp er en halvøy. Dette gjorde det naturlig å sammenflette et angrep herfra med den siste fronten, nemlig fra svartehavsflåten.⁸³ Den russiske svartehavsflåten var overlegen til den ukrainske marinen, noe som ville gjort sjøslag problematisk for motparten. Svartehavsflåten kunne dermed assistert en invasjon fra Krim-halvøya, men ved en landsetting ville inngående fartøy være i stor fare for beskytning fra land.⁸⁴

Den problematiske faktoren som hverken angrepsparten, forsvarsparten, eller etterretningen kunne forutsi, var været. Ettersom store deler av Ukraina blir dekket av gjørme når varmen kommer, så ville det ha vært vanskelig å bevege seg i terrenget. Dette gjorde at en invasjon ble forventet mens det fortsatt var frost i landet. I og med at tiden begynte å tikke mot slutten av februar, ville snart vinteren forsvinne fra Ukraina, og dermed ble en invasjon forventet å komme snart.

Ydstebø sin analyse av russernes mulige invasjonsplaner samsvarte med hva som skjedde den 24.februar. Da jeg hadde et Zoom-møte med Ydstebø onsdag 26. april 2023, spurte jeg hvordan han som ekspert uttalte seg ovenfor media, og hvilken informasjon han brukte. Ifølge Ydstebø, bruker ekspertene åpen informasjon, altså informasjon som er tilgjengelig for alle. Ekspertene uttaler seg ut ifra deres kompetanse på fagfeltet.

VG skriver i en annen artikkel om frontlinjen ved Popasna, en by som ligger øst i Ukraina. Her blir det forklart at det er mye etterretning ved frontlinjen, intelligens, overvåkning og droner. På de ukrainske nyhetskanalene vises det bilder av «*det som ser ut*

⁸¹ Ibid, s. 13

⁸² Ibid, s. 13

⁸³ Ibid, s. 13

⁸⁴ Ibid, s. 13

som en ytterligere opptrapping fra russisk side».⁸⁵ Soldatene forklarer at de merker endring i fiendens aktivitet ved at situasjonen virker stillere enn det den har gjort tidligere. Igjen viser dette tilbake til den «løpende etterretningen», hvor normalsituasjonen til styrkene blir fulgt med på. Tidligere var endringen i normalsituasjonen at flere styrker hadde kommet til grensen, flere øvelser hadde blitt holdt av Russland og retorikken hadde vært truende. Nå derimot var situasjonen endret seg til å bli roligere, noe som kan skyldes en økende grad av overvåkning av de ukrainske styrkene, endring av stillinger eller planlegging av et større angrep.

Russlands ambassadør til EU sa mandag 14. februar at de ville gjøre motangrep dersom Ukraina skulle angripe russiske borgere ved utbrytterrepublikkene. Dersom disse områdene ble anerkjent av Russland, ville de fått en unnskyldning for å sende militære styrker ned under dekket av at Ukraina angriper disse eventuelle russiske folkerepublikkene.⁸⁶ Det kunne nå virke som om Russland hadde funnet en ny måte å rettferdiggjøre et angrep på Ukraina, nemlig å anerkjenne de ukrainske utbrytterrepublikkene Donetsk og Luhansk.⁸⁷ Ifølge sikkerhetsforsker Maria Avdeeva kan konsekvensene av denne anerkjennelsen være en ordentlig vurdering av en «falsk flagg» operasjon fra Russlands side.

USA sier nok en gang at en invasjon er nær, men nå med en konkret invasjonsdato; **onsdag 16. februar**,⁸⁸ én uke før det som faktisk ble invasjonsdatoen. «*Onsdag er utpekt som et skjebnedøgn for Ukraina. Vestlig etterretning peker mot en følgende scenario: I løpet av natten går Russland inn i Ukraina fra én eller flere fronter*».⁸⁹ Dette var tredje gang amerikanerne meldte om et nærstående angrep på Ukraina, men den 16. februar kom, og ingenting skjedde. Russerne angrep ikke, og situasjonen virket uendret. Det ble derimot meldt i VG den 19. februar at satellittbilder viste en nylig oppsatt bro over elven «Pripjat» i Belarus, som er mindre enn en halv mil fra Ukraina. Denne elven fører inn i Ukraina, og fører til Dnipro som renner gjennom hovedstaden Kyiv. Claes Levinsson, adjunkt ved Russland- og Eurasiastudier ved universitetet i Uppsala sier «*Legger man en bro over elven Pripjat og deretter tar byen Pripjat, så har man i prinsippet en tursti til Kyiv*».⁹⁰

⁸⁵ Bjørnstad, 2022, s. 22

⁸⁶ Bjørnstad, Sfrintzeris, Johnsen, 2022, s. 11

⁸⁷ Ibid, s. 10

⁸⁸ Sfrintzeris, 2022 s. 16

⁸⁹ Johnsen, 2022 s. 12

⁹⁰ Bjørnstad, 2022 s. 30

USA var sikre på at Russland ville invadere Kyiv, altså føre en full invasjon på Ukraina. Den amerikanske presidenten Joe Biden sa natt til søndag den 20. februar at den russiske presidenten Vladimir Putin hadde bestemt seg for å invadere nabolandet, og at hovedstaden ville være et mål. Samtidig delte britisk etterretning et kart av landsbyer langs hovedveien mellom Belarus-Ukraina grensen og Kyiv som de mener er veien de russiske bakkestyrkene vil bruke for å nå hovedstaden.⁹¹

Den ukrainske presidenten sa flere ganger at USA sprer frykt hos den ukrainske befolkningen med å hausse opp krigsfrykten, men under en pressekonferanse i Tyskland den 19. februar sa president Zelenskyj at situasjonen de siste dagene hadde blitt verre. Situasjonen i øst-Ukraina hadde igjen trappet seg opp, og bombingene skjedde hyppigere.⁹² Det kan se ut som ukrainerne gjorde en helomvending i løpet av de siste dagene før invasjonen startet. Som vi kan se, så hadde amerikanerne advart ukrainerne ved flere anledninger at en russisk invasjon nærmet seg, noe Zelenskyj ga kritikk til USA for. Zelenskyj ga uttrykk for at amerikanerne bare hisset opp en allerede farlig situasjon uten at de ga konkrete bevis for påstandene deres. Det vi derimot ser på vei mot 24. februar, er at ukrainerne begynte å spre styrkene mer, de forberedte seg på angrep fra flere steder fronter og tok den vestlige etterretningen mer på alvor. Om dette var en planlagt strategi fra ukrainsk side er ikke kjent, men det kan tenkes at Zelenskyj ventet lengst mulig med å gjøre det klart for krig, var for (1); Han ville ikke skape panikk blant ukrainerne før det var absolutt nødvendig, og (2); Han ville overraske russerne med å skape ekstra uforutsette hinder for dem på vei ned mot Kyiv.

NRK melder i en artikkel 18. februar at president Joe Biden nå var helt overbevist om at Putin kom til å invadere Ukraina. Biden mener Russland har planer om å angripe den ukrainske hovedstaden Kyiv. Den norske statsministeren Jonas Gahr Støre mente at etterretningen amerikanerne tidligere hadde kommet med, hadde vist seg til å stemme.⁹³ Ifølge NATO sto det nå rundt 130.000 russiske soldater ved grensen, mens den amerikanske ambassadøren til OSSE sa at det siste anslaget lå på rundt 160.000-190.000 soldater. USA hadde tidligere advart om nærstående russiske angrep, uten at det har kommet noe angrep. De har også advart om spesifikke dager hvor invasjonen ville finne sted. Ingen ting skjedde. Grunnen til at ingenting hadde skjedd enda, kan skyldes at den vestlige etterretningen suksessfullt hadde påvirket russerne fra å utføre en invasjon frem til nå. António Guterres,

⁹¹ Foss, Lien, Henden, 2022, s. 6

⁹² Ibid s. 8

⁹³ Kolberg, Knutsen, Thommessen, Kræmer, 2022

generalsekretær i FN gikk nå ut og sa: «*Vår verden står ovenfor et farlig øyeblikk. Jeg håpet virkelig at det ikke skulle komme. Den siste utviklingen i Ukraina gir grunn til alvorlig bekymring*». ⁹⁴ Det var nå bare et tidspunkt før invasjonen ville komme.

Vladimir Putin hadde kunngjort at han ville ta en beslutning om forslaget fra den russiske думаen, som er Russlands nasjonalforsamling, om å anerkjenne de opprørskontrollerte områdene i Ukraina som utbrytterrepublikker skrev NRK. Da denne godkjenningen kom, ble det spekulasjoner om en anerkjenning ville være, eller kunne bli et påskudd for å invadere landet, gjennom å skylde på en militært trigget situasjon som ville gjort at Russland måtte gått inn for å beskytte russisk befolkning. ⁹⁵

Den 21. februar skjedde det mange hadde fryktet, Russlands president Vladimir Putin anerkjente de ukrainske utbrytterrepublikkene Donetsk og Luhansk som uavhengige stater. I VG står det at dette var noe den norske statsministeren Jonas Gahr Støre så på som en alvorlig opptrapping av situasjonen, hvor Minsk-avtalen fra 2015 nå var lagt død. Minsk-avtalen var en avtale som ble utarbeidet for å få slutt på voldsgjeringene i Øst-Ukraina. Generalsekretær i NATO, Jens Stoltenberg, sa i en pressemelding at disse handlingene fra Russlands side undergraver innsatsen på å finne en fredelig løsning på konflikten, og at de fortsetter å opphisse situasjonen ved å prøve å skape et påskudd for å invadere Ukraina. ⁹⁶

Like etter midnatt, natt til 24. februar holdt Zelenskyj en TV-tale til det ukrainske folk. Her sier han at russerne nå har nært 200.000 soldater på grensen med flere tusen militære kjøretøy. I talen informerte han om at det er fare for at Russland starter en ny storkrig i Europa. President Zelenskyj prøvde å ringe president Putin, men resultatet var stillhet. Ukraina hadde blitt rammet av store cyberangrep og unntakstilstand var blitt innført i landet noen få timer før midnatt. ⁹⁷

Natten til 24. februar 2022 kommer telefonen til Stoltenberg. «*Nå er de i gang*». ⁹⁸

⁹⁴ Husøy & Lode, 2022, s. 6

⁹⁵ Myklebust, Kolberg, Årtun, Kaupang, Nilsen, Hotvedt, 2022

⁹⁶ Røsvik, Vågenes, Røyne, Husøy, Lode, Sfrintzeris, 2022, s. 14

⁹⁷ Hotvedt, Jarstad, Mjaaland, Skifjeld, Hjetland, Fermariello, Carlsen, Alnes, 2022

⁹⁸ Johnsen, 2023

AVSLUTNING

3.1. Konklusjon

Problemstillingen til oppgaven er «Hvordan de norske mediene NRK og VG formidlet informasjonen som ble delt med media i forkant av den russiske invasjonen av Ukraina 24. februar 2022». Russlands invasjon av Ukraina kom sjokkerende på de fleste, få ville tro at en fullskala konvensjonell krig kunne skje i Europa i 2022. Det vi kan se i tidsperioden oppgaven tar for seg, er at det er mulig å dele tidsperioden inn i hovedsakelig tre faser.

Fase 1 – En bevisstgjøring av situasjonen

Fase 2 – Trusselen begynner å materialisere seg

Fase 3 – Det blir klart at det blir krig

I fase 1 kan vi se hvordan bevisstgjøringen av situasjonen ble ført i media. Media begynte å omtale en mer spent situasjon på den ukrainske grensen allerede fra midten av september 2021, men det var ikke før i november at de amerikanske etterretningstjenestene begynte å dele informasjon, blant annet gjennom satellittbilder fra det amerikanske firmaet Maxar Technologies, og nedgraderte etterretningsrapporter. Amerikanerne begynte å dele denne etterretningen for å påvirke Russlands beslutninger, der håpet var at russerne skulle trekke seg ut på grunn av offentliggjøringen av forberedelsene.

I fase 2 ser vi hvordan trusselen begynner å materialisere seg. Her begynner Russland å bruke store ressurser på å sende soldater, utstyr og annet militært materiell ned til grensen. Vi kan se at samtalene mellom Russland og Vesten tar seg kraftig opp i denne perioden i et håp om at konflikten kan løses på et diplomatisk vis.

I fase 3 forstår Vesten at utviklingen går mot en krig. På dette tidspunktet har Russland så store mengder med soldater, militært materiell, ammunisjon, feltsykehus og stridsvogner ved flere fronter langs den ukrainske grensen. Da det kom blod til grenseområdene ble det klart at det ikke var snakk om militærøvelser, slik de russiske toppene hadde påstått siden begynnelsen. Blod er en ferskvare som ikke kan ligge å vente over lengre tid. Det blir bare sett på som et tidspunkt før invasjonen starter, noe vi ser i de gjentatte uttalelsene til president Joe Biden.

Vi kan også til tider se en rekke forskjeller i hvordan NRK og VG formidlet denne informasjonen. Som vi har sett i analysedelen legger VG frem informasjonen sammen med eksperter som gir deres synspunkt i artiklene sine. Flere av disse ekspertene snakker om

hvorfor Russland ikke kommer til å invadere nabolandet ettersom det ville medført for store kostnader for dem i form av økonomiske og politiske konsekvenser. Dermed ser vi at når VG baserer flere av sine artikler på informasjon fra ekspertuttalelser, vil det være med på å påvirke lesernes forståelse av fenomenet.

NRK på sin side brukte også ekspertuttalelser i sine artikler, men ikke i samme grad som det VG gjorde. NRK har flere referat fra hva de politiske toppene sier om informasjonen og formidler informasjonen uten å legge ekspertenes synspunkt frem.

Vi ser også at det var en betraktelig økning i antall artikler som ble skrevet utover høsten og vinteren. Dette kan blant annet skyldes at informasjonen og etterretningen ble delt hyppigere utover denne perioden. Det kan med stor sikkerhet sies at etterretningen og informasjonen som ble delt på forhånd av invasjonen var med på å påvirke utfallet av situasjonen, både for Ukraina og for Russland. Den avverget nødvendigvis ikke at krigen startet, men den var med på å forberede både Ukraina og Vesten på konsekvensene krigen ville føre med seg, både i form av økonomi, russisk propaganda, ukrainske ødeleggelser og ukrainske liv.

BIBLIOGRAFI

4.1 Primærkilder

Bakken, L. Ø., Molde, E. (2021. 19. desember). Kravene fra Russland er ikke realistiske. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/-kravene-fra-russland-er-ikke-realistiske-1.15777832>

Bakken, L. Ø., Tønset, A. E. (2022, 16. januar). Soldater synlig på gaten i Sverige: - Putin spiller et høyt spill. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/soldater-synlig-pa-gaten-i-sverige--putin-spiller-et-hoyt-spill-1.15812722>

Bjørnstad, N. T. (2022, 22. januar). Vil være katastrofe. *Verdens Gang, Nyheter*, s. 14. <https://www.nb.no/items/d64a888a63a41f30cf14759f5bc5a07d?page=13&searchText=Vil%20v%C3%A6re%20katastrofe>

Bjørnstad, N. T. (2022, 7. februar). Spill for galleriet. *Verdens Gang, Nyheter*, s. 7. <https://www.nb.no/items/151bd94517e4f30eff1c4686b2cef787?page=5&searchText=Spill%20for%20galleriet>

Bjørnstad, N.T., Sfrintzeris, Y., Johnsen A. B. (2022, 16. februar). Del av større plan. *Verdens Gang, Nyheter*, s. 10-11. <https://www.nb.no/items/efdd1e908263b68fa9bc12a3db25b2d1?page=11&searchText=Del%20av%20st%C3%B8rre%20plan>

Ekern, S. (2022, 8. Januar). Jeg tror på dialog med Russland. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/ukraina-jens-stoltenberg-haper-pa-fruktbare-samtaler-men-advarer-mot-ny-krig-1.15801630>

Elster, K. (2022, 10. Februar). Russland har startet militærøvelse I Hviterussland. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/russland-har-startet-militaerovelse-i-hviterussland-1.15849331>

Foss, A. B., Lien, K., Henden, H. (2022, 21. februar). Prøver å unngå panikk. *Verdens Gang, Nyheter*, s. 6-8. <https://www.nb.no/items/d275cd2457aeb9a245b398e36d00f79a?page=5&searchText=Pr%C3%B8ver%20%C3%A5%20unng%C3%A5%20panikk>

Holm, G., Skifjeld, A. (2022, 14. januar). Ukraina: Massivt dataangrep mot regjeringens nettsider. *NRK, Urix*. https://www.nrk.no/urix/ukraina_-_massivt-dataangrep-mot-regjeringens-nettsider-1.15810456

Hotvedt, S. K., Jarstad, L., Mjaaland, O., Skifjeld, A., Hjetland, G. B., Fermariello, U., Carlsen, H., Alnes, E. (2022, 24. februar). Putin gav klarsignal til militæroperasjon i Donbas, invasjonen skal vere i gang. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/putin-skal-ha-godkjent-militaeroperasjon-i-donbas-1.15865858>

Husøy, E., Lode, S. C. (2022, 24. februar). Et farlig øyeblikk. *Verdens Gang, Nyheter*, s. 6-7. <https://www.nb.no/items/c0eec7f3225a0c8e19b78246f67e1ff8?page=5&searchText=Et%20farlig%20%C3%B8yeblikk>.

Jentoft, M. (2021, 26. september). Hemmelig militært toppmøte i de finske skoger – også viktig for Norge. *NRK, Urix*. https://www.nrk.no/urix/militaert-toppmote-i-de-finske-skoger_-_ogsaa-viktig-for-norge-1.15663643

Jentoft, M. (2021, 23. november). Bekymring for at det kan gå mot en full krig i Ukraina. *NRK, Urix forklarer*. https://www.nrk.no/urix/ukraina_-_blir-det-krig-igjen_-_1.15740506

Jentoft, M. (2021, 23. desember). Putin: Ukraina forbereder angrep. *NRK, Urix*. https://www.nrk.no/urix/putin_-_ukraina-forbereder-angrep-1.15784358

Jentoft, M. (2021, 24. desember). Nye satellittbilder: Russland ruster opp nær Ukraina. *NRK, Urix*. https://www.nrk.no/urix/nye-satellittbilder_-_russland-ruster-opp-naer-ukraina-1.15785755

Jentoft, M. (2021, 27. desember). Soldat på frontlinjen i Donbass: Slapp håndgranat fra liten drone. *NRK, Urix*. https://www.nrk.no/urix/soldat-pa-frontlinjen-i-donbass_-_slapp-handgranat-fra-liten-drone-1.15787734

Jentoft, M. (2022, 29. januar). USA sender tropper til Øst-Europa, men Ukraina advarer mot panikk. *NRK, Urix*. https://www.nrk.no/urix/usa-sender-tropper-til-ost-europa_-_men-ukraina-advarer-mot-panikk-1.15832440

Johnsen, A. B., Matre, J. (2021, 28. november). NATO advarer Putin. *Verdens Gang, Nyheter*, s. 14-15.

<https://www.nb.no/items/30583e22774459345b973af1358b9e0f?page=13&searchText=NATO%20advarer%20putin>

Johnsen, A. B., Oddstad, G. (2023, 12. februar). På innsiden av NATOs «War Room». *Verdens Gang, Nyheter*. <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/GMj06l/paa-innsiden-av-natos-war-room>

Johnsen, N. (2022, 22. januar). Større frontbredde skapes. *Verdens Gang, Nyheter*, s. 16. <https://www.nb.no/items/d64a888a63a41f30cf14759f5bc5a07d?page=13&searchText=Vil%20v%C3%A6re%20katastrofe>

Johnsen, N. (2022, 16. februar). Fem krigsstrategier. *Verdens Gang, Nyheter*, s.12-13. <https://www.nb.no/items/efdd1e908263b68fa9bc12a3db25b2d1?page=11&searchText=Del%20av%20st%C3%B8rre%20plan>

Knutsen, T. (2022, 8. januar). Hastemøte I NATO: - Risikoen for konflikt er reell. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/hastemote-i-nato--risikoen-for-konflikt-er-reell-1.15800995>

Kolberg, M., Knutsen, T., Thommessen, J. K. Kræmer, M, H. (2022, 18. februar). Biden: Russland kan angripe innen en uke – Veldig dramatisk, sier Støre. *NRK, Urix*. https://www.nrk.no/urix/biden_russland-kan-angripe-innen-en-uke-1.15861369

Kruse, J. E. (2021, 22. september). Drapsforsøk mot den fremste rådgiveren til Ukrainas president. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/radgiveren-til-ukrainas-president-utsatt-for-drapsforsok-1.15661879>

Kruse, J. E. (2021, 30. november). Russland vil svare med nye raketter hvis Ukraina får Natos angrepsvåpen. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/russland-truer-med-raketter-i-konflikten-om-ukraina-1.15751787>

Kruse, J. E. (2021, 16. desember). Nato: - Russland fortsetter styrkeoppbyggingen mot Ukraina. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/nato-advarer-russland-mot-a-angripe-ukraina-1.15774821>

Kruse, J. E., Elster, K. (2022, 14. februar). Over 100.000 russiske soldater bare få kilometer fra Ukrainas grenser. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/over-100.000-russiske-soldater-bare-fa-kilometer-fra-ukrainas-grenser-1.15853513>

Lægland, M. (2021, 26. oktober). – NATO er ingen venn, sa Lavrov, som inviterte Huitfeldt til Russland. *Verdens Gang, Nyheter*.

<https://www.nb.no/items/502749ddbe69a5648344d9f399b63e89?page=3&searchText=Sergej%20Lavrov%20Troms%C3%B8>

Matre, J. (2022, 6. januar). I vinterkalde skyttergraver mellom Ukraina og Russland, forbereder soldatene seg på at det kan bli krig. *Verdens Gang, Bak nyhetene*. s. 17-18.

<https://www.nb.no/items/7892f9d7e6fb3ae746ac7f424cf56854?page=15&searchText=I%20vinterkalde%20skyttergraver>

Myklebust, B., Kolberg, M., Årtun, A. B. Kaupang, M. M. Nilsen, S, H. Hotvedt, S. K. (2022, 22. Februar). Norge fordømmer anerkjennelse: - Kan bli et vendepunkt I Europas historie. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/norge-fordommer-russlands-ankjennelse-av-opprorsrepublikker-1.15863763>

NRK. (2021, 29. desember). USA lover allierte full åpenhet om samtale med Russland. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/usa-lover-allierte-full-apenhet-om-samtale-med-russland-1.15789078>

NRK. (2021, 31. desember). Biden og Putin Snakket sammen i nesten en time. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/biden-og-putin-snakket-sammen-i-nesten-en-time-1.15791412>

NRK. (2022, 3. januar). Ukraina setter pris på støtten fra USA. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/ukraina-setter-pris-pa-stotten-fra-usa-1.15792883>

Paszkievicz, Z., Kruse J. E. (2021, 7 desember). Videotoppmøte: Biden advarte Putin om harde tiltak hvis Ukraina angripes. *NRK, Urix*. https://www.nrk.no/urix/putin-og-biden_-dette-skal-de-snakke-om-i-dag-1.15760907

Røsvik, E., Vågenes, H., Røyne, H., Husøy, E., Lode, S. C., Sfrintzeris, Y. (2022, 22. februar). Et brudd på folkeretten. *Verdens Gang, Nyheter*. s. 14-15.

<https://www.nb.no/items/c0552054c49e36bf56bd5e05d178499f?page=13&searchText=Et%20brudd%20p%C3%A5%20folkeretten>

Sfrintzeris, Y. (2022, 15. februar). Nå vil de sloss for sin hjemby. *Verdens Gang, Nyheter*. s. 16.

<https://www.nb.no/items/0b14478aa968dd97c3b90f05b3d2b4d2?page=2&searchText=Kritiske%20dager>

Skjeseth, H. T. (2022, 2. Februar). USA sender flere tusen soldater mot øst. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/usa-sender-flere-tusen-soldater-til-europa-1.15838873>

Steiro, G. (2021, 13. april). Farlige signaler fra Moskva. *Verdens Gang, Mener*. s. 2. <https://www.nb.no/items/110a83fd216e63fb63d645b122c62b0c?page=1&searchText=russland%20opptrapping>

Steiro, G. (2021, 16. september). Forbyr kritikk. *Verdens Gang, Mener*. s.2. <https://www.nb.no/items/c970484ca739e0b8237209045b6ff385?page=1&searchText=det%20er%20n%C3%A5%20det%20gjelder>

Steiro, G. (2022, 7. februar). Xi gir Putin ryggdekning. *Verdens Gang, Mener*. s. 2. <https://www.nb.no/items/151bd94517e4f30eff1c4686b2cef787?page=5&searchText=Spill%20for%20galleriet>

Strønen, A. (2022, 3. Februar). Amerikanske myndigheter hevder at Russland planla falsk Ukraina-video. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/amerikanske-myndigheter-hevder-at-russland-planla-falsk-ukraina-video-1.15840928>

Tobiassen, M. (2022, 13. februar). Biden: - Vil svare raskt og kontant. *Verdens Gang, Nyheter*. s. 8. <https://www.nb.no/items/dfd3cc06b6cb7e74219e3975b30b8694?page=7&searchText=Vil%20svare%20rask%20og%20kontant>

Thommessen, J. K., Bjørgaas, T. (2022, 18. januar). Jagland om Ukraina-konflikten: - Viktig å skjønne hva som skjer. *NRK, Urix*. https://www.nrk.no/urix/det-hvite-hus_-russland-kan-komme-til-a-angripe-ukraina-nar-som-helst-1.15817178

Verdens Gang. (2021, 2. desember). Stoltenberg advarer Russland. *Verdens Gang, nyhetsdøgnet*. s. 10. <https://www.nb.no/items/077113c2dc4e9e4c5812f405634b1fbe?page=9&searchText=Stoltenberg%20advarer%20Russland>

Waalder, I. E., Bakken, L. Ø., Bjørgaas, T. (2022, 24. januar). Norge ikke med på NATO-opptrapping i øst. *NRK, Urix*. <https://www.nrk.no/urix/nato-sender-styrker-ostover-1.15825151>

Ødegård, P. O. (2022, 11. januar). Høyt spill av Putin. *Verdens Gang, I nyhetene*. s. 9. <https://www.nb.no/items/d730258a1c34e9367280658175536b61?page=8&searchText=H%C3%B8yt%20spill%20av%20Putin>

Ødegård, P.O. (2022, 13. februar). Bjørnen tar føring. *Verdens Gang, Mener*. s. 2-3. <https://www.nb.no/items/dfd3cc06b6cb7e74219e3975b30b8694?page=7&searchText=Vil%20svare%20rask%20og%20kontant>

Ødegård, P. O. (2022, 15. februar). Kritiske dager, krig eller fred? *Verdens Gang, Mener*. s. 2-3. <https://www.nb.no/items/0b14478aa968dd97c3b90f05b3d2b4d2?page=2&searchText=Kritiske%20dager>

4.2 Sekundærlitteratur

Dylan, H. & Maguire, T. J. (2022). Secret Intelligence and Public Diplomacy in the Ukraine War. DOI: <https://doi.org/10.1080/00396338.2022.2103257>

Hatlebrette, K. & Kristoffersen, F. (2022). *Etterretning – oppdragene, menneskene og faget, fra innsiden av Etterretningstjenesten*. Gyldendal Norsk Forlag AS.

Heier, T. (2023). Hvordan kan vi forstå Ukraina-krigen?. T. Heier (Red.), *Krigen i Ukraina* (s. 29-48). Fagbokforlaget.

Johannesen, L. E. F. Rafoss, T., W. & Rasmussen, E. B. (2022). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Omand, D. (2010). *Securing the State*. New York: Oxford University Press, Inc.

Shapiro, S. (2023). *Intelligence and the Ukraine War: Early Lessons and Research Roadmap*. DOI: <https://doi.org/10.37458/nstf.24.1.1>

Ulriksen, S. (2022). Militære faktorer som tyder på at krigen er rett rundt hjørnet. *Internasjonal Politikk, Vol 80* (4), s. 452-460. <https://tidsskriftet-ip.no/index.php/intpol/article/view/5122/7984>

Warner, M. (2002) *Wanted: A Definition of "Intelligence"*. Central Intelligence Agency Washington DC Center For The Study of Intelligence <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA525816.pdf>

Melve, L. & Ryymän, T. (Red.). (2018). *Historikerens arbeidsmåter*.
Universitetsforlaget.

Ydstebø, P. (2023). Militærstrategi og operasjoner i Ukraina-krigen. T. Heier (Red.),
Krigen i Ukraina (s. 189-208). Fagbokforlaget.

